

Ostrowska, Teresa

"Sylwetki polskich lekarzy - humanistów XIX i XX wieku", Poznań 1989 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 37/3, 138-140

1992

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nia internalisty, toteż mogą być one nadal przydatne historykom subdziedziny chemii preferującym ten właśnie punkt widzenia.

Na tym miejscu nasuwa się uwaga: coż warte byłyby choćby bardzo bogate w szczegóły prace eksternalistów, gdyby internaliści wprzód nie ustalili, że taki czy inny uczonej przeszłości — ze względu na swój merytoryczny dorobek w takiej czy innej specjalności — zasługuje na to, aby go obszerniej przedstawić w historycznym ujęciu? Przestudiowanie książki o Waldenie z pewnością okaże się przydatne dla historyków subdziedziny chemii, zarówno tych, którzy preferują internalistyczny wariant swej specjalności, jak i tych, którzy z upodobaniem rozwijają wariant eksternalistyczny znajdując sojuszników wśród profesjonalistów nie będących chemikami z wykształcenia.

Stefan Zamecki
(Warszawa)

Sylwetki polskich lekarzy — humanistów XIX i XX wieku. Poznań 1989, 290 ss. Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. Problemy Dydaktyki Medycznej i Wychowania, 21.

Z okazji 70-lecia akademickiego szkolnictwa medycznego w Poznaniu ukazało się już dużo publikacji. Ta jest jedną z nich. Zawiera ona materiały przedstawione na dwóch sesjach naukowych (w maju 1987 i maju 1988 r.) zorganizowanych przez Katedrę Nauk Społecznych Akademii Medycznej poznańskiej pod przewodnictwem prof. Mieczysława Stańskiego.

Obie sesje były poświęcone związkom problematyki medycznej z humanistyczną. Referentom chodziło o pokazanie jak poszczególni lekarze łączyli w swej działalności aspekty medycyny i refleksje humanistyczne.

Wydawnictwo zawiera Słowo wstępne rektora prof. Antoniego Pruszcwicza, Przedmowę Mieczysława Stańskiego i 12 artykułów, każdy opatrzone bibliografią. Zapoznajmy się pokrótce z nimi.

Henryk Fryderyk Hoyer (1834–1907) przedstawiciel tzw. starszej szkoły filozoficzno-lekarskiej w medycynie polskiej, wykładowca histologii i fizjologii w Akademii Medyko-Chirurgicznej warszawskiej oraz histologii, embriologii i anatomii porównawczej w Szkole Głównej,

twórca polskiej szkoły biologicznej, był autorem prac dotyczących przyrodoznawstwa i filozofii medycyny.

Zygmunt Kramsztyk (1849–1920) okulista warszawski, założyciel i redaktor „Krytyki Lekarskiej” (1897–1907) pierwszego na świecie czasopisma poświęconego filozofii medycyny, był działaczem społecznym, autorem prac z okulistyki, medycyny społecznej i filozofii medycyny.

Henryk Nusbaum (1849–1937) fizjolog, neurolog, później wykładowca filozofii medycyny i etyki lekarskiej w Uniwersytecie Warszawskim i w Akademii Stomatologicznej, był działaczem społecznym, autorem prac z zakresu fizjologii, pedagogiki, filozofii medycyny, literatury pięknej, autorem m.in. tezy, że najdonioślejszym i najważniejszym zjawiskiem w życiu człowieka jest cierpienie. Medycynę dzielił na naukę czystą (teoretyczną), stosowaną, oraz sztukę — działy nie będące od siebie ściśle odgraniczone i przechodzące jeden w drugi.

Władysław Biegański (1857–1917) lekarz praktyk częstochowski, autor prac z medycyny teoretycznej i praktycznej, historii medycyny, filozofii medycyny, przyrodoznawstwa, był twórcą doktryny filozoficznej „prewidyżmu”.

Ignacy Zielewicz (1841–1917) naczelny chirurg Szpitala Sióstr Miłosierdzia w Poznaniu, był działaczem społecznym i patriotycznym.

Kazimierz Filip Wize (1873–1953) wielkopolski psychiatra, filozof, filozof medycyny, literat. Filozofię medycyny rozpatrywał w trzech płaszczyznach: teoretycznej (medycyna powiązana z innymi naukami), praktycznej (etyka medycyny) i artystycznej (piękno, harmonia ciała, wpływ sztuki na zdrowie cielesne i duchowe pacjenta).

Adam Wrzosek (1875–1965) krakowski i poznański patolog, bakteriolog, historyk i filozof medycyny, antropolog, organizator nauki, założyciel w 1924 r. „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”, głosił tezę, że lekarzowi jest niezbędne wykształcenie humanistyczne dla przeciwdziałania jednostronności wykształcenia czysto przyrodniczo–lekarskiego.

Włodzimierz Mikułowski (1886–1972) krakowski pediatra i erudyta miał szerokie zainteresowania humanistyczne.

Ludwik Fleck (1896–1961) lwowski, lubelski, warszawski bakteriolog był socjologiem i filozofem nauki.

Edward Howorka (1914–1978) poznański ginekolog zasłużył się jako prekursor nowoczesnego kształcenia medycznego i działacz społeczny.

Kazimierz Dąbrowski (1902–1980) warszawski psychiatra, psycholog i pedagog, organizator higieny psychicznej w Polsce, literat, był twórcą teorii dezintegracji pozytywnej, szermierzem tezy, że każde indywidual-

ne życie ludzkie jest wyjątkowym i niepowtarzalnym zadaniem do wypełnienia przez tego właśnie a nie innego człowieka.

Autorami artykułów są: Tadeusz Gonet, Romuald W. Gutt, Jadwiga Jurga, Zenon Maćkowiak, Stanisław Miłosz, Michał Musielak, Leszek Rębała, Roman Szulc i Jan Zamojski. W większości są to pracownicy Katedry Nauk Społecznych poznańskiej Akademii Medycznej.

Zamiar przedstawienia lekarzy–humanistów celem przyczynienia się do większej humanizacji współczesnej medycyny jest niewątpliwie chwalebny. Ale czy rzeczywiście należało tych wszystkich lekarzy wrzucać do jednego worka? Humanistami byli w istocie, ale w tak różnych dziedzinach się zasłużyli! Są tu bowiem i działacze społeczni (Kramsztyk, Zielewicz), i lekarze o szerokich zainteresowaniach humanistycznych (Mikułowski), i organizatorzy kształcenia medycznego (Horrowka) i wreszcie ci, którzy przyczynili się do rozwoju nauk: historii i filozofii medycyny oraz psychologii lekarskiej (Hoyer, Nusbaum, Biegański, Wize, Wrzosek, Fleck, Dąbrowski).

Materiał nader niejednorodny.

Należałoby chyba zachęcić pracowników Katedry Nauk Społecznych do podjęcia się nowego zadania: opracowania historii polskiej filozofii medycyny. Materiał częściowo mają przecież zebrany. A taka praca jest bardzo potrzebna.

Zasługą książki jest przybliżenie czytelnikowi mało znanych poglądów niektórych naszych filozofów medycyny. Godne pochwały jest zamieszczanie w artykułach licznych cytów z prac omawianych lekarzy i z opracowań ich dotyczących. Niemniej jednak nasuwa się obawa, że nie wszyscy Autorzy posiadli w wystarczającym stopniu cenną umiejętność Władysława Tatarkiewicza: pisanie przystępnego o trudnych sprawach. Bo omawiana problematyka jest rzeczywiście trudna.

Książka została opracowana w okresie dominacji światopoglądu materialistycznego, stąd też w niektórych artykułach zdarzają się odwołania do literatury marksistowskiej.

Wydawnictwo ukazało się w nakładzie 300 egzemplarzy techniką małej poligrafii. Zainteresują się nim lekarze zwłaszcza historycy i filozofowie medycyny, a także filozofowie.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)